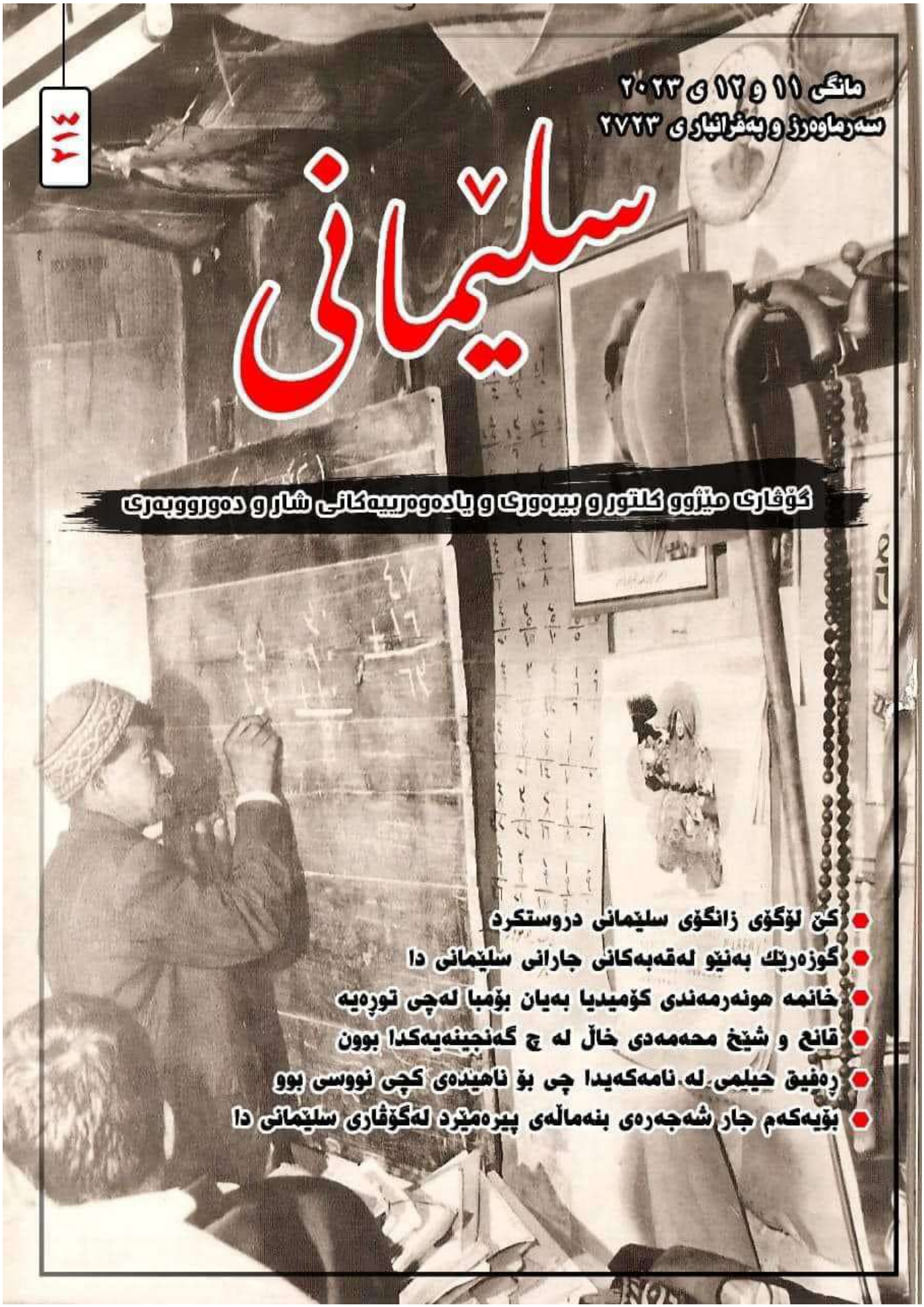

سلیمانی

گۆفاری میژوو کلتور و بیرهوری و یادهوهریه کانی شار و دهوروو بهری

- گۆزەریك به نیو له قه به کانی جارانی سلیمانی دا
- خانمه هونه رمه ندی کۆمیدیا به یان بۆمبا له چی تورپه
- قانع و شیخ محهمه دی خال له چ گه نچینه په کدا بوون
- ره فیق حیلمی له نامه کهیدا چی بۆ ناهیدهی کچی نووسی بوو
- بۆیه کهم جار شه جهره ی بنه ماله ی بیره میژد له گۆفاری سلیمانی دا

پهروه رده و خه می منال لای ره فیق حیلمی

له میانهی نامه یه کی بلاونه کراوه یدا

بو ناهیده ی کچی

ره فیق حیلمی

خویان به نووسینه وه و ناردنی نامه ی دووردی ژوه خه ریک نه گهن، وه ک شهوی له بره گه یه کی نامه که یدا بو ناهیده ی کچی دهنوو سیت : «حه زیش ناکه م به کاغه زی دورودی ژ چاوه فکرت ماندویکه ی. پیویستی من شهویه که ئینشا الله له صحه تدایی و ئیهمام به دروس و واجباتی خوت بکه ی. کاغه زی موخته صه رود وابه دوا یه ک بنوسیت به سه.»

به پتی ناوه رۆکی نامه که ی ماموستا ره فیق حیلمی شه وه مان بۆر وون ده بیته وه، که له پلانی شه وه شدا بووه جۆن پاکیزه ی کچی که له سالانی دواتردا بووه به ماموستایه کی زانکۆی ناسراو له سه ر ناستی عیراق و کوردستاندا خویندنی بالای له دمره وه ی ولات ته واو کرد بیت، هه ر له وماوه یه داوبه سه به سستی

له شه مریکا سه رگه رمی خویندن بووه. شایانی باسه سه ره رای گرنگی نامه که که بریتیه له ده ستنوو سیتی بلاونه کراوه ی که سایه تیه کی ناسراو وه ک ماموستا ره فیق حیلمی، له گهل شه وه شدا کۆمه لیک زانیاری گرنگ و لایه نی به روه ردیی و خه می مندالی تیا ده خوینتیه وه، به روونی شه وه مان بو ده سه لمینت که که سایه تیه کی وه ک ماموستا ره فیق حیلمی سه ره رای سه رگه رمی به کاروباری ژبان و وه زیفه ی فه رمی حکومه ت و هه روه ها رۆژگاریکی زۆریش به کاروباری سیاسی و حیزبیه وه، شانه شانی شه وه ش به روه رده کردنی منال و خه می خویندن و بیگه یانندیان به شتواژیک، که ره نگه له وه فۆناغه دا له ته واوی هه موو عیراق و باشووری کوردستاندا هیه که سیک نه یوانی بیت، شه و ره کۆمه لایه تیه به شکین و مندال و به تابه تی کچی خوی له وه فۆناغ و هه لومه ره جدها بنیریه ته دمره وه ی ولات به سه به سستی ته واو کردنی خویندنی بالا و به تابه ت بو ولاتیکی دووره ده سستی وه ک شه مریکا و هه روه ها به رده وام بتوانی ناگاداری بیت له رووی بایه خدان و خه م و خه رجی رۆژانه ی خویندن و په یوه ندی به رده وامه وه. له وده مانه دا وه ک شه مرۆ په یوه ندیه کان ئاسان نه بوون و به رده وام له خه می شه وه یاندا بووه، که جۆن به سه رکه وتووی خویندنه که یان ته واویکه ن و ته نانه ت

دکتور نه حمه د باوه ر

سالی رابردوو (۲۰۲۲) به سه به سستی به سه رکرده وه هه والپرسیتی ماموستا زین ره فیق حیلمی له نیوما له که ی خوی له گه ره کی (چوارچرای نوی) له شاری سلیمان، به یاوهری برای به ریزم (دیه یان مانی)، سه ره رای وه لامدانه وه ی کۆمه لیک پرسیار سه یاره ت به ماموستا ره فیق حیلمی و گپه رانه وه ی کۆمه لیک سه ریوورده ی گرنگی میژووی، دواتریش دیوانیکی شیعری خوی به زماتی عه ره بی به ناو نیسانی (العسل المر) له گهل کۆمه لیک کتیبی بایه خداری خوالیخۆشیووان ماموستا ره فیق حیلمی باوک (۱۸۹۸-۱۹۶۰) و (۱۹۲۸-۲۰۱۹/۶/۱۹) ناهیده خانمی خوشکی بۆکرده دیاری. هه روه ها له سه رووی هه موو شه وه، کۆبیه کی نامه یه کی گرنگ و ناوازه ی پیش (۷۳) سالی باوکی بوو که کاتی خوی و له ریکه وتی (۵) کانوونی دووه می (۱۹۵۰) دا له شاری به غداوه، بو ناهیده خانمی کچی ناردوو، که له وه ده مانه دا

ناھيدە رەفيق حىلمى

تەواۋىردى خويىندى ئەۋەش بىئىرتە ئەمىرىكا، ئەمەش لەكاتىدا بوۋە ئەۋ لەۋ قۇناغەدا ۋەك خۇى نووسىۋىيەتى بىرى (۲۰۰) دىنارى عىراقى ئەۋكاتە قەرزىبوۋە، كەجى لە ميانەى نامەكەيدا زۇر جەخت دەكاتەۋە لەسەر مەسەلەى چۇنىتى سەرفەرگىردن و نەفەقەى خويىندى و لەگەل ئەۋەشدا چۇنىتى بەسەلامەتى گەشىتنى بەۋ ۋلاتە ۋەك لەۋبارمەشەۋە ھەر بۇ ناھىدەى كجى نووسىۋىيەتى: « تۇ لازمە لەم لايەنەۋە جەقىقەت جىيە بەپىنى ئەۋە بچولئىتەۋە و ھىچ شتىك لە پاكىزە ئەشارىتەۋە. من فكرم ۋابوۋ كە وردە ئەۋراقى بۇ رىك بىخەين و لەئىمپۇۋە تا ھاۋىن لە مەعاشەكانى ئىقتىسادىكى باش يكا، كە بتوانى ئوچرەتى تەيارە و باخىرە كۇيكاتەۋە، چونكو قەرز لە كى بىكەين و چۇتى بدەينەۋە، من حالى حازر(۲۰۰) دىنار قەرزارم. ئەحوالم زۇر باش نىە ومستەقىبەل تارىكە بە قەدەر ھەموو دنيا خەزىنەكەم كە پاكىزە موفەق بى و بىتە ئەۋى پىكەۋە بچوئىن، بەلام سەرم سوپ ئەۋىنئى كە تۇ ۋاپىشان ئەدەى كەبەم رەنگە ھاتنى مانعكى تيا نىە. مع مافىە ۋائىمپۇ محاسبم ناردە بغداد بۇتەعقىبى پاسپۇرت و كەفالىتەكەى ۋەندئ ئىشى تر».

ۋەك زانىبارىيەكى مىزۋۋىي ئەۋدى بۇ ناھىدەى كجى باسكردوۋە بەۋەى لەم ماۋەپەدا بابە عەلى ۋاتە مەبەستى لە بابەعەلى كورى شىخ مەحمۇدى خەفئد (۱۹۱۲-۱۹۹۶) بوۋە، كە لەۋدەمانەدا ماۋەپەك كارىبەدەست و ۋەزىر بوۋە لە حكومەتى نۇيەمى نورى سەعئدى سەردەمى پاشايەتيدا، بەۋەى كە لە لەندەنەۋە گەراۋمتەۋە و ھەۋالى ئەۋى پىرسىۋە ۋەك لە كۇتايى و بەشىكى دىكەى نامەكەيدا نووسىۋىيەتى: « ئىتر ھەموان چاۋت ماچ ئەكەين ۋەدوعاى خىرت بۇ ئەكەين بابەعەلى ھەفتەپەك

موختەسەرۋ دۋابەدۋاى يەك بنوسىت بەسە. من زۇر مەشغۇلم، بەلام لەۋ بەينەشدا (۲) كاغەزم بۇ نوسىت. جەتا كارتى جەزنى (كەرسەم) بۇناردى. بۇمن تەنھا كاغەزىكت ھاتەۋە ئەۋانى تر ھەر بۇ پاكىزە و منالەكان بوۋە دانىمەن بىيان ئەئىم كە بى جۋابت نەكەن. بۇ ئىشى پاكىزە ۋا بە مەجبورى ھەرمن تى ئەكۇشم و زۇر خەرىكەم، بەلام خۇت ئەيزانىت كە ئىش لىرە چۇن تەۋاۋ ئەۋى. تۇ كە بەسە بوى و ھەمو شتىكت لەسەر مەعارف بو و خۇيان مەجبورىون ئىشەكان بىكەن دەزانى نىمەش چەن خەرىكەين و ھاتوچۇمان ئەكرد و پارەمان سەرف ئەكرد. ئىستە پاكىزە كە ئانەبەكى نىيە و بەئىجازە بەعنى تەقرىبەن لەسەرحىسابى خۇى ئەبى بىت. بزانە كە چەن خەرىكەين و تەقەلاى ئەۋىت. من نازانم تۇ چۇن ئەنوسىت كە تا ۵ شوبات ۋەرە. نازانم ئەۋراق چۇن تەۋاۋنەبى و نازانى كە چەندى پارە ئەۋىت ھەربۇ رىكە؟ بەعنى بۇسەپارەۋە باخىرەۋە شتى تر، چونكو جارى پاكىزە بە تەيارە جەسارەت ناكە بىت. ھەندئ جەۋادىسى تەپارەش كە دۋاى سەفەرى تۇ روى دا يەكجارى ھەمومانى ترساندوۋە. ئانەن فەرض بىكەى تا ئىۋىورك و دۋاى تەۋاۋىۋى ھەموۋ ئەۋراقەكانى (ئەۋىش ئەگەر تا نەپەتى شوبات) تەۋاۋىن باشە، مەسەرف و شتى قەرزو ئەم لاۋنەۋلا جى بەجى كرا دەبى بزانىت كە بە ئىجازەى مانگى نىكەى (۱۵.۵) دىنارو نىومەعاش و غلاى ئەدەرتى كە (۵۰) دۇلار ناكە، عەجەبا بەم پارەپەيە چۇن ئىلارە ئەكە؟

تۇ لازمە لەم لايەنەۋە جەقىقەت جىيە بەپىنى ئەۋە بچولئىتەۋە و ھىچ شتىك لە پاكىزە ئەشارىتەۋە. من فكرم ۋابو كە وردە وردە ئەۋراقى بۇ رىك بىخەين و لە ئىمپۇۋە تا ھاۋىن

لەمەۋىش لە لەندەن ھاتەۋە، تصادف من لە بەغدا بوم جومەلاى، ئەحوالى تۇى بۇگىرامەۋە زۇرمەسرور بوم و لە زمانى تۇۋە تەشەكۇرم كىرد. ھىشتا دىپارىەكەت بە ئىمە ئەگەشىتوۋە كە ھات خەبەرت ئەدەمى». دواترىش ھەرمامۇستا رەفيق حىلمى لە كۇتايى نامەكەشيدا بەزۇرى جەختى كىردوۋمتەۋە لەسەر داۋاكارىيى و پىداۋىستىيەكانى خۇى كە لەگەل سەفەرگىردنى پاكىزەى كچىدا بۇى بىئىرن، سەرمەراى دەستىشانگىردنى ھەر زانىبارى و پىداۋىستىيەكى گىرنگ، كە بۇ پاكىزەى خوشكى دابىن بىكات پىش ماۋەى سەفەرگىردن و چوونى بۇ ئەمەرىكا، ۋەك لە دەقى تەۋاۋى نامەكەيدا ھاتوۋە و لىرەش بەدۋاۋە دەقى تەۋاۋو كۇپىيەكى رەسەنى نامەكە بلاۋدەكەينەۋە.

كچى خۇشەۋىستەم ناھىدە ۱۹۵۰/۱/۵

لەسەرىك كاغەزەكانت ۋەرئەگىرن. ھەرچەن زۇرىشم بىن خۇشە، كە شكور ئەۋەندە بەھىمەتى، بەلام جەزىش ناكەم بەكاغەزى دورودرىژ چاۋو فكىرت ماندوبكەى. بى ۋىستى من ئەۋمىيە كە ئىنشا اللە لە صحەتدابى و ئىھتام بە دروس و ۋاجباتى خۇت بىكەى. كاغەزى

هيشتا دياريه كات به نيمه نه گه يشتوه، كه هات خه بهرت نه دهمي.
 جيت پي لازمه له نيسته وه بوم بنوسه كه نيشا الله پاكيزه هات بوټ بنيرين. نيسته توحيساباتي مصرفي نه ووي پاكيزه ليك بدمروهه بزانه نوجره تي مه كتبه ب و مصروفاتي تري به معاش و غيلاكه خوي كه (۱۵،۵ دينار) نه كات ته مين نه كريت فرض بكه بومعالمه و خواردن و نيسته پيش هيچي ناويت. دوهم بزانه نه گهر تا نهايه ت شويات نينجا بكه و پته ريگه و به باخيره بيت فائيديه كي نه بي لازمه سه فدره كه خي خاته وه تيكي ترو نه و ره فمه مان به ته حديد (يه عني پي زيادوكه م) بويهان بكه روحه كه م.

نيمزا : باوكت

تا نه گهر تا چهن ته نخيربو مانع هه يه بو هاتني يا نه، تاوه كو نه گهر له حه دي خوي زياتر ته نخير بو سه فدره كه ي بخاته ج وه تيكي تر باشه. له وه نه مين به كه من هيچ قصورم بو نه كرده و زور سه عي بو نه كه م نيسته خوي شي له مه نه مينه وتي گه يشتوه. نه وا له ناو نه م كاغه زهدا تعليماتي مه مصروفاتي ته له بهي (طلبه) ي به عسه يشم بو ناردوي وتبوت كه محاسبى جامعه كه تان نه وعى نستحقاق و مصروفاتتان به ته واوي نازانيت.

نيتر هه موان جاوت ماج نه كه مين و دو عاي خي رت بو نه كه مين بابيه عه لي هه فته به كه له مه پيش له له ندهن هاته وه. تصادف من له به غدا بوم جومه لاي. نه حولي توي بو گنيرامه وه زور مه سرور بوم و له زماني تو وه ته شه كورم كرد

له معاشه كاني ثيقتصاديكي باش بكا، كه بتواني نوجره تي ته ياره و باخيره كو يكا ته وه. چونكو قهرز له كي بكه ين و جوي بدمينه وه. من حالي حازر (۲۰۰) دينار قهرزارم. نه حوالم زور باش نيه و مسته قه ل تاريخه به قه دهر هه مو دنيا حه زنه كه م كه پاكيزه موه قه ق بي و بيته نه وي بيكه وه بخوين، به لام سه رم سور نه مي تي كه تو واپيشان نه ده ي كه به م ريگه هاتني مانع يكي تيا نيه. مع مافيه و ائيمرؤ محاسيم ناردده بغداد بو ته عقيبى پاسپورت و كه فاله ته كه ي و هه ندي نيشي تر.

نه و نيشانه ي كه كه سيكي تر به (۲۰) رور نه يكا من به رور نيك نه يكه م. ديسانه وه هه ت باوهر ناكه م تا ۱۵ شويات نيشه كان ته واو بي. مه سه له ي حجري باخيره يش خوا نه زاني چون ريك نه كه وي ت. له بهر نه وه بومان بنوسه

وينه ي ياده و هري و ياد كرده وه

نه لبوم و ناوينه ي رابردوو

وينه ي جهند
 كه سايه تيه كي
 شاره كه مان
 له راسته وه:
 خواله ي خوشبو مه لا
 نوري سه رشه قام
 كه له م دو اييانه دا
 له كه ره كي عه قاري
 لاي هولكه كه دو كاني
 هه بو، مه لاهي
 تريس مه لا توه يق كه
 هورناني نه خو يند بو
 مالن، ياديان به مخيرو
 روحيان شاد بيت.